

MÖHTƏŞƏM 20 İL

2003 2023

"Siyasət tükəndən nazik, qılıncdan itidir!"
Bu, türk atalar sözüdür.
Əsrlər boyu zamanın sınağından dəfələrlə çixən müdrik deyimdir!

Siyasətə elm də deyirlər!
Özünəməxsus qanunları, qaydaları, prinsipləri və terminləri vardır.

Bir qrup insanların, qurumların, dövlətlərin maraqlarının yeridilməsi, ifadəsi vasitəsidir.

Qədim tarixə, zəngin təcrübəyə malik səhədir. Ən böyük silahı isə yoxun ki, diplomatiyadır. Onlar daim qoşa addımlayırlar.

Siyasət və diplomatiya ilə bəzən böyük təhdid və təhlükələri qarşılamaq, onları zərərsizləşdirmək olur.

Adətən, insanlar silaha əl atmadan öncə "söz dueli" aparırlar, bir-birlərinə etiraz və narazılıqlarını bildirirlər.

Mövqə və maraq ziddiyyətlərini sözlə aradan qaldırmaq mümkün olmayanda isə silahlar işə salınır.

Bütün müharibələr sonda yerini sülh danışıqlarına verir, sülh müqaviləsi ilə başa çatır.

■ Əsl dövlət başçısı odur ki, istədiyinə dövlətin və xalqın maraqlarına ciddi ziyan vurmada nail olsun!

■ Əsl dövlət başçısı odur ki, qələbəsinə əmin olmadığı müharibəyə başlamasın!

■ Əsl dövlət başçısı odur ki, hər iki sahədə elə fəaliyyət göstərsin ki, sonda qalib çıxsın, istədiyinə axıradək nail olsun!

Bax əsl siyasət də, diplomatiya da elə budur!

Sovet dövründə Azərbaycanın müstəqil daxili və xarici siyasəti olmayıb.

Bütün bu işlərlə mərkəzdə - Kremldə məşğul olurdular.

On dörd müttəfiq respublikanın idarə olunmasının vahid forması da müəyyən olmuşdu.

Nəhəng qırmızı imperiyanın adı "qardaş xalqların könüllü ittifaqı" adlandırıldı da, özü mahiyyətcə "kommünizm ideologiyasına xidmət", "marksizm-leninizmə sədaqət" kimi qələmə veriləndə, əməldə çar üsuli-idarəsindən heç nə ilə fərqlənməyən bir quruluş idi.

On dörd müttəfiq respublikanın sərəvəri mərkəzi büdcəyə toplanaraq oradan yenidən "pay bölgüsü" şəklində geri - yerlərə qaytarılırdı.

Təbii ki, "çox verib az alanlar" və ya "az verib çox alanlar" da vardı.

Bütün bunlar "ideoloji pərdə" altında elə gizlədilir ki, sanki hamı razı qalırdı və mərkəzə yalnız minnətdarlıq ifadə edilirdi.

Başqa yol və ələc də yox idi.

"Qırmızı terror və repressiya" vədəsində insanların gözünü elə qorxutmuşdu ki, kimsə yalnız ürəyində nəyəsə etiraz edə bilirdi...

Daxili siyasət məsələləri "Sov. İKP MK-nın və SSRİ Nazirlər Sovetinin qərarları" şəklində həllini tapırdı.

Moskva bu adla hər hansı bir qərar verən kimi müttəfiq respublikaların mərkəzi komitələri və nazirlər sovetləri ona müvafiq, onun əsasında "kiçildilmiş" qərarlar qəbul edirdilər.

Hansısa respublika nəşə təşəbbüs göstərərək mərkəzdən əlavə bir vəsait almaq istəyəydi, bu, müşkülə çevrilirdi.

Həm də həmin respublikanın rəhbərinin bacarığından, nüfuzundan, Moskvadakı şəxsi hörmətindən çox asılı olardı.

Belə hörmət-izzət sahibləri isə, adətən, Sov. İKP MK Siyasi Bürosu üzvləri və üzvlüyə namizədlər sayılırdılar.

Xarici siyasət məsələləri isə bundan da çətin sayılırdı.

Xaricə istənilən yol yalnız Moskvadan keçirdi.

Müttəfiq respublikaların "xarici işlər nazirlikləri" rəsmi xarakter daşıyırdı.

Hətta istənilən xarici ölkəyə səfər belə Moskvaya ilə razılaşdırılmalı, daha doğrusu, müəyyən prosedurlar qaydalarından keçərək icazə alınmalı idi.

Müttəfiq respublikaların nəinki müstəqil şəkildə hər hansı xarici dövlətlə əlaqə yaratmağa, hətta mədəniyyət və ədəbiyyatla bağlı kiçik bir tədbir keçirməyə belə ixtiyarı çatmırdı.

Belə təbii ki, yerlərdə bacarıqlı siyasətçilərin yetişməsi də mümkün deyildi.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Moskvada işləmək üçün irəli çəkilməsi, Sov. İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü kimi nəhəng imperiyanın siyasi xəttinin hazırlanmasında iştirakı, habelə SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi SSRİ-nin idarə olunmasında birbaşa iştirakı onun görkəmli dövlət xadimi kimi yetişməsində mühüm rol oynadı.

Ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində Azərbaycan dövlət müstəqilliyi qazananda həqiqi siyasətçi qılığı özünü kəskin şəkildə hiss etdirdi.

Moskva ilə məsləhət olunmadan müstəqil qərarlar qəbul etmək hər respublika rəhbərinin hünəri deyildi...

...Hələ mərkəzin qərarlarına etiraz etmək, ona qarşı çıxmaz bir yana qalsın.

Həmin dövrə baş verən və ölkə tarixinə düşən iki mühüm faktı xatırlatmaq istəyirik:

O, müasir dünya siyasətini gözəl bilir

Ulu Öndər Heydər Əliyevin uzaqgörənliklə söylədiyi bu sözlər İlham Əliyevin ölkəyə rəhbərliyi dövründə dəfələrlə təsdiqini tapıb

Birinci, 1990-cı ilin yanvarında oli Azərbaycan xalqının qanına batmış cəllad Qorbaçovun tərkibi ermənilərlə möhkəmləndirilmiş Qırmızı ordu hissələrinin Azərbaycana daxil olaraq Bakıdakı etirazçılara divan tutması qərarına həmin dövrdə Azərbaycan KP MK-ya başçılıq edən Ə.Vəzirov etiraz etməyi bacarmadı!

Nəticədə 20 Yanvar faciəsi törədildi. Və xalqın qəzəbindən qorxan Ə.Vəzirov hərbi təyyarəyə minərək Moskvaya - ağalarının yanına qaçdı.

İkinci, SSRİ-nin dağıldığı bir zamanda tarixə "qətiyyətli prezident" təkisi düşən A.Mütəllibov Azərbaycan SSR-də "SSRİ-nin saxlanılması ilə bağlı referendum" keçirilməsi barədə qərar qəbul etmişdi.

Halbuki o dövrdə Naxçıvandan olan Ulu Öndər Heydər Əliyev bu ərazidə həmin referenduma yol verilməməsi üçün Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin qərarının çıxarılmasına nail olmuşdu!

Belə bir addım Ümummilli Liderimizin siyasi uzaqgörənliyi ilə yanaşı, cəsarət və qətiyyətdən irəliləməsi şəxsi keyfiyyətlərindən doğurdu.

Yalnız Ulu Öndər Heydər Əliyev xalqın arzu və tələbi ilə yenidən ölkə rəhbərliyinə qayıtdıqdan sonra Azərbaycan müstəqil siyasət yürütməyə, öz maraqlarına xidmət edən müstəqil siyasi xətt qurmağa nail oldu!

Azərbaycanın müstəqilliyini reallığa və əbədliliyə çevirən Ümummilli Liderimiz bu yolda dayanmadan, yorulmadan, gecə-gündüz bilmədən çalışır, ölkə daxilində AXC-Müsavat cütliyünün naşı və səriştəsiz hərəkətlərindən miras qalmış həlli vacib problemlərlə məşğul olurdu.

Paralel olaraq dünyaya inteqrasiya, digər dövlətlərlə bərabərlikli əlaqələr yaradılmasına da xüsusi diqqət yetirirdi.

"İdarə olunan prezident" kimi yaddaşlarda qalan Ə.Elçibəyin qısamüddətli rəhbərliyi dövründə isə ölkə daha bərhad günə qoyuldu, Azərbaycan bir dövlət kimi məhv olma həddinə çatdırıldı.

Naşılardan ibarət komanda ilə ölkəyə başçılıq edən Ə.Elçibəy iqtisadiyyatdan xəbəri olmayan baş nazir, siyasətdən xəbəri olmayan xarici işlər naziri, cinayətkarlıqla mübarizədən xəbəri olmayan daxili işlər naziri, hərbdən başı çıxmayan xəyanətkarı müdafiə naziri, dövlətçiliyin nə olduğunu anlamayan dövlət katibi təyin etmişdi.

Krilovun məşhur "Kvartet" təmsilində olduğu kimi, bu naşıl və yalnız şəxsi maraqların güdənərlə isə ölkəni fəlakət həddinə çatdırırdılar.

Özlərinin "Milli qəhrəman" adı verdikləri, "Prezidentin Qarabağ üzrə solahiyyəti nümayəndəsi" təyin etdikləri Surət Hüseynovun qiyamından qorxaraq "vəzifələrini dondurmaq"la qaçıb getdilər.

Onların "xüsusi xidmətlər sahibi" kimi qəbul edərək daxili işlər nazirinin müavini vəzifəsinə təyin etdikləri Rövşən Cavadov isə özlərindən sonra dövlət çevrilişinə cəhd edərək xəyanət yolunu tutdu.

1993-cü ilin may ayında keçirdikləri konfransda başda prezidentləri olmaqla bütün naşılıqlarını, ölkəni korrupsiya və rüşvət yuvasına çevirdiklərini, dövləti dağıtdıqlarını məcburən etiraf etdilər.

Xarici siyasət sahəsində də bağışlanılmaz səhvlərə, güllüş doğuran açıqlamalara yol verdilər.

Dövlətin başçısı öz torpaqlarını qoruya bilmədiyi halda "Yakutiyağa bayraq sancmaqdan" danışır, daxili işlər naziri "rus səfirinin başına güllə çaxacağı"ni söyləyir, qonşu dövlətləri olmayan "atom bombası" ilə hədələyir, xarici dövlət başçıları ilə görüşdə özlərini necə aparmağı, nədən necə danışmağı belə bilməyirdilər.

İqtidarda olduqları qısa müddətdə özlərini biabır etməklə yanaşı, Azərbaycanın da beynəlxalq nüfuzuna ciddi xələf gətirdilər.

Ölkə daxilində onlardan qalan "zir-zibili" də təmizləmək keyli vaxt apardı...

"Bey"lər işlədikləri çox qısa müddətdə ölkə iqtisadiyyatını bərhad vəziyyətə salmış, hətta dövlət büdcəsinə belə formalaşdırma bilməmişdilər.

Dövləti yaşatmaq, dövlət qurumlarının iş qabiliyyətini təmin etmək, bir milyonda çox qaçqın və məcburi köçkünlərə qayğı göstərərək onların zəruri ehtiyaclarını ödəmək, torpaqların işğalını dayandırmaq, ölkəni xaos və anarxiya bataqlığından çıxarmaq, müstəqilliyi qoruyub saxlamaq, habelə dövləti məhv etmədən xilas etmək birinci dərəcəli vəzifə sayılırdı.

Həm də bu işlərin hamısı eyni vaxtda görülməli idi!

Lakin "keçmişin qalığı" buna da imkan vermirdilər. Ulu Öndər Heydər Əliyev iki dəfə - 1994-cü ilin oktyabr və 1995-ci ilin mart ayında dövlət çevriliş cəhdlərinin qarşısını qətiyyət və məharətlə aldı!

Ümummilli Liderimiz təkcə bu günlə yaşayır, müstəqil Azərbaycanın gələcəyi barədə də düşündürürdü.

Müharibədə atəşkəse nail olduqdan, ölkədə möhkəm və dönməz sabitlik yaratdıqdan sonra da çoxcəhətli və çoxşəxəli fəaliyyət göstərirdi.

Dünyanın aparıcı dövlətlərinin maraqlarını Azərbaycanın maraqları ilə uzlaşdıraraq Xəzər karbohidrogen ehtiyatlarının qeyri-ənənəvi yolla dünya bazarına çıxarılmasını təmin edən "Əsrin müqaviləsi" neft kontraktının imzalanmasına, Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru neft kəmərinin çəkilməsinə və beləliklə, Azərbaycanın iqtisadi imkanlarının yüksəlməsinə nail oldu.

AXC-Müsavat cütliyünün "başı digər işlərə qarşıdıqdan" görməyə imkan tapmadıqları zəruri prosedura - sərbəst bazar iqtisadiyyatına keçidi təmin edən islahatlara da başladı və onları uğurla sona çatdırdı!

Yeni Konstitusiyaya hazırlanaraq qəbul edildi, özəlləşdirməyə dair iki dövlət proqramı icra olundu, yeni ordu quruculuğuna başlandı, qaçqın və məcburi köçkünlərə sistemli dövlət yardımı nizamı salındı, beynəlxalq qurum və təşkilatlarla səmərəli əməkdaşlığa başlandı, Azərbaycan Avropa Şurasına üzv qəbul olundu, Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə cəhdlər göstərildi və s.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin baş müəllifliyi ilə hazırlanan və qəbul olunan ölkənin yeni Konstitusiyasında Azərbaycanın daxili və xarici siyasətinin əməli əsasları, başlıca prinsipləri də müəyyənləşdirildi!

Bütün bu işlər böyük sürətlə, bacarıq və məharətlə, uzaqgörənliklə icra olundu!

Nəticədə həm də bu gün xalqımızın böyük məhəbbətlə "Heydər Əliyev siyasi kursu" adlandırıldığı daimi inkişaf istiqamətləri müəyyənləşdirilərək dəqiqləşdirildi!

Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərliyinin ikinci dövründə də genişmiqyaslı nəhəng işlər görsə də, onların bir çoxunu sona çatdırmağa ömür vəfa etmədi.

Odur ki, Azərbaycan xalqına məşhur müraciətinə də barədə də fikirlərini bildirdi:

"Üzümü Sizə - həmvətənlərimə tutaraq, qarşıdan gələn prezident seçkilərində prezidentliyə namizəd, mənim siyasi varisim, Yeni Azərbaycan Partiyası sədrinin I müavini İlham Əliyevi dəstəkləməyə çağırıram. O, yüksək intellekti, pragmatik düşüncəli, müasir dünya siyasətini və iqtisadiyyatını gözəl bilən, enerjili və təşəbbüskar bir şəxsiyyətdir... İnanıram ki, mənim axıra çatdırma bilmədiyim tələpəli məsələləri, planları, işləri Sizin köməyiniz və dəstəyinizlə İlham Əliyev başa çatdırma biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyə böyük ümidlər bəsləyirəm".

Azərbaycan xalqı və dövləti müdrik və sənəm rəhbərinin vəsiyyəti və tövsiyələrinə sədaqətlə əməl etdi!

Onun layiqli siyasi varisini dövlət başçısı seçdi! İlham Əliyev çox ağır və çox məsuliyyətli bir missiyanı öz üzərinə götürdü!

Seçkilərdən dərhal sonra radikal müxalifətə "5-ci kolon" birləşərək yenidən hakimiyyəti ələ almaq istədilər.

Lakin Heydər Əliyev məktəbinin yeganə "əyani tələbəsi" olmuş cənab İlham Əliyev bu sınaqdan şərfəli çıxdı!

Həm də sübut etdi ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev kimi sonadək öz postunda oturmaq xalq və dövləti xəyanətkarlardan mərdliklə xilas edəcəkdir!

Əvvəlkilər kimi heç yerə qaçıb getməyəcəkdir! Bununla da Azərbaycanın yenə də güdrətlili və etibarlı əllərdə olduğunu bütün dünyaya əyani şəkildə göstərdi.

Diqqətli Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqına vəsiyyətində İlham Əliyev haqqında söylədiyi bir məqama xüsusi cəlb etmək istədik:

"O, müasir dünya siyasətini gözəl bilir".

Buna qədər Azərbaycan xalqı İlham Əliyevin millət vəkilini, Milli Məclisin Avropa Şurasındakı deputat qrupunun rəhbəri və ARDNŞ-nin birinci vitse-prezidenti kimi "Əsrin müqaviləsi" adını almış neft kontraktının imzalanmasına xidmət edən danışıqlardakı fəaliyyəti ilə tanıyır...

...Dövlət rəhbəri kimi nəyə qadir olduğunu hələ bilmirdi.

Prezident İlham Əliyev çox qısa müddətdə nəinki Azərbaycan xalqının etibarını doğrultdu, hətta dünya səviyyəli, yeni tipli xarizmatik siyasətçi və dövlət xadimi olduğunu da təsdiq etdi!

Bayaq qeyd etdiyimiz kimi, cənab İlham Əliyevin ilk universiteti Heydər Əliyev məktəbində uzun illər boyu "əyani təhsil" almışdı.

Sonra dünyəvi məşhur Moskvaya Dövlət Beynəlxalq Minsabətələr İnstitutunu fərqlənmə diplomu ilə bitirdi.

Bu gün də şəkli bu ali təhsil ocağının fəxr edərək fotoqramı "Şərəf lövhəsi"ndə saxladığı məzunlar sırasındadır.

Atası qısqançlıq və paxilliq səbəbindən yüksək vəzifəsindən uzaqlaşdırıldıqdan sonra təqiblər başlandı və İlham Əliyev də dərs dediyi institutdan ayrılmaq məcburiyyətində qaldı.

Amma burada öldü etdiyi zəngin bilik, bir neçə dildə sərbəst danışmaq bacarığı ömrü boyu karına gəldi!

Təhsildə olduğu kimi, peşəkar siyasətçi və diplomatik fəaliyyətində də başqalarından çox irəlilədi, bilik və təcrübəsi ilə dövlətinə, xalqına böyük faydalar gətirdi!

(Ardı var)

Bəxtiyar SADIQOV